

01 FEB 2018

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:

2017/01375-004 KAK/ggr
632.4

DATO:

29.01.2018

BEHANDLING AV OVERSKUDDSFØRINGSINFORMASJON FRA KOMMUNIKASJONSKONTROLL MV. – HØRINGSSVAR

Det vises til departementets høringsnotat om behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv. Endringer foreslås i straffeprosessloven §§ 216 g og 216 i, om sletting og videre bruk av materiale innhentet ved kommunikasjonskontroll, politiregisterloven § 50, om sletting, sperring og avlevering av opplysninger som ikke lenger er nødvendig for formålet, politiregisterforskriften i form av ny § 25-4 om sletting og sperring av overskuddsmateriale fra kommunikasjonskontroll. Etter avtale med departementet er fristen for å gi uttalelse forskjøvet til utgangen av januar d.å.

Høringsuttalelser fra Det nasjonale statsadvokatembetet og Hordaland statsadvokatembeter som er sendt direkte hit følger vedlagt. Videre vedlegges for ordens skyld også høringsuttalelsen fra Kripos til Politidirektoratet som er mottatt her som gjenpartsadressat.

1. Overføring av reglene om sperring og sletting til politiregisterloven og politiregisterforskriften

Departementet foreslår en løsning der vesentlige deler av straffeprosessloven § 216 g (vedtatt, men ikke ikraftsatt) om sletting/sperring av informasjon overføres til politiregisterloven med forskrift. Det er utvilsomt slik at regler om sperring/sletting av overskuddsinformasjon i straffeprosessloven § 216 g gjelder behandling av opplysninger, men det er likevel ikke en god lovteknisk løsning å overføre innholdet i bestemmelsen til politiregisterloven med forskrift. Unntak fra hovedregelen om at straffesaksopplysninger ikke skal slettes, bør naturlig nok fremgå av straffeprosessloven idet dette dreier seg om behandling av opplysninger i straffesak. Det gjør også reglene lettere tilgjengelige. En fragmentering ved at straffeprosessloven § 216 g regulerer behandlingen av opplysninger som omfattes av reglene i §§ 117 – 120 og 122, mens behandling

av opplysninger ellers reguleres av politiregisterlov- og forskrift, vil vanskeliggjøre praktiseringen.

Reglernes plassering har også en side til tilsyn- og kontrollregimet på området uten at dette er nærmere omtalt. Tilsynsorganet for Politiregisterloven er Datatilsynet med Personvernemnda som klageinstans. Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning skal etter straffeprosessloven § 216 h føre kontroll med behandlingen etter loven kapittel 16a, og bestemmelsen er gitt tilsvarende anvendelse for romavlytting og dataavlesning. Kontroll med sletting/sperring av opplysninger fra slik metodebruk faller inn under Kontrollutvalgets område, jf. kommunikasjonskontrollforskriften § 14 annet ledd, og slik bør det fortsatt være.

Dersom reglene om oppbevaring og sletting av opplysninger fra kommunikasjonskontroll inntas i politiregisterloven med forskrift som departementet foreslår, har en ikke merknader til at reglene inntas i lovens § 50 nytt tredje ledd og forskriftens kapittel 25 ny § 25-4.

Uavhengig av hvor reglene plasseres har riksadvokaten enkelte merknader til ordlyden i noen av de foreslåtte bestemmelsene.

2. Politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd

Bestemmelsen legger opp til at *opplysninger fra kommunikasjonskontroll som ikke er fremlagt som bevis i saken* skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom.

Tilsvarende formulering brukes i politiregisterforskriften ny § 25-4. Opplysninger fra kommunikasjonskontrollen vil i praksis imidlertid bli brukt under etterforskingen og inngå i ulike dokumenter i straffesaken, for eksempel i avhørsprotokoller, politirapporter, påtegningsdokumenter mv., uten at det vil være naturlig å karakterisere slik bruk under etterforskingen "som fremlagt som bevis i saken". Slike dokumenter skal ikke sperres eller slettes, men oppbevares sammen med straffesakens øvrige dokumenter, jf. politiregisterforskriften § 25-3. For å klargjøre at unntaket gjelder alle opplysninger som er brukt, både under etterforskingen og ved iretteføringen, har Kripos i sin høringsuttalelse foreslått at ordlyden endres til "brukt i saken", noe riksadvokaten er enig i. Et alternativ kan være "brukt i etterforskingen eller fremlagt som bevis i saken".

Det bør for øvrig fremgå tydelig av bestemmelsen at den også gjelder opplysninger fra romavlytting og dataavlesning. Tilsvarende gjelder for politiregisterforskriften § 25-4.

3. Politiregisterforskriften ny § 25-4 Sperring og sletting av opplysninger fra kommunikasjonskontroll

Tilsvarende endringer som er bemerket ovenfor hva gjelder politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd, anføres også i forhold til ny § 25-4.

Riksadvokaten har ikke merknader til forslaget om at sperring også bør være hovedregelen ved endelig henleggelsesbeslutning, eller til de foreslåtte formål som kan begrunne bruk av sperrede opplysninger etter rettskraftig dom eller endelig beslutning om henleggelse.

Det er i utkastet foreslått at opplysninger som er sperret skal slettes senest 5 år etter at den siktede er død. Riksadvokaten er enig i det bør gjelde en endelig frist for sletting. Men det må foretas en nærmere vurdering av hvorledes endelig sletteplikt skal praktiseres i saker med flere mistenkte/domfelte eller der en sak er henlagt på personnivå, men fortsatt er

uoppklart på saksnivå. Det vises nærmere til høringsuttalelsen fra Kripos. Problemstillingen er meget praktisk.

Forut for endelig slettefrist er det foreslått at sperrede opplysninger også skal slettes når de ikke lenger er nødvendige for formålene som begrunnet sperringen. En slik skjønnspreget regel fremstår som praktisk vanskelig håndterbar og potensielt meget ressurskrevende for politiet. Det er nødvendig at det klargjøres nærmere hva regelen innebærer om den skal iverksettes. I den grad det forutsettes en jevnlig vurdering av muligheten for gjenåpning/gjenopptakelse av straffesaken og hvilken aktualitet siktedes legitime interesser har, ut over de klare skjæringspunktene foreldelse og siktedes død, vil dette være særdeles ressurskrevende for politiet. En klar og praktiserbar regel er viktig for å sikre muligheten for etterlevelse etter intensjonen, og er også en forutsetning for effektiv oppfølging og kontroll. Riksadvokaten er selvsagt åpen for å delta i drøftelsen om regelutforming dersom den foreslåtte tilnærming skal gjennomføres.

I utkastet er det åpnet for at overskuddsinformasjon kan overføres til *andre saker* innenfor rammen av straffeprosessloven § 216 i før sperring/sletting skjer i opprinnelsessaken. Kripos har i sin høringsuttalelse merknader til at overføring av overskuddsinformasjon knyttes til begrepet "saker" da gjeldende straffeprosessloven § 216 i åpner for bruk av opplysninger til visse formål uten å oppstille krav om sakstilknytning. Kripos sitt forslag til ny utforming av § 25-4 fjerde ledd kan riksadvokaten slutte seg til.

Vi har for øvrig ikke merknader til at eventuelle særlige regler om oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon fra dataavlesning vurderes som en del av arbeidet med ny straffeprosesslov.

4. Straffeprosessloven § 216 g om sletting av opplysninger som omfattes av vitneforbud og vitnefritak

Departementet foreslår at opplysninger som retten etter reglene i §§ 117 til 120 og 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om, skal slettes *med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen*. Forslagets innhold er på dette punktet tilnærmet likt gjeldende § 216 g.

I vedtatt § 216 g tredje ledd siste punktum er imidlertid unntaket formulert slik: *Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for*. Endringen ble innført samtidig med utvidelsen av adgangen til å føre overskuddsinformasjon som bevis i straffeprosessloven § 216 i.

Departementets forslag nå om innskjerping kan ikke sees nærmere begrunnet utover at det vises til at Straffeprosesslovutvalgets forslag, hvilket riksadvokaten i høringsuttalelsen til dette utvalg har sagt seg uenig i.

Straffeprosessloven § 216 i åpner, på nærmere angitte vilkår, for å bruke overskuddsinformasjon som bevis for straffbare handlinger som ikke kunne ha begrunnet den form for kommunikasjonskontroll som opplysningene stammer fra. Den vedtatte (men ikke ikraftsatte) endringen i § 216 g gir politiet mulighet til å følge opp slike opplysninger også for personer vernet av vitneforbuds- eller vitnefritaksreglene, og bør etter vårt syn videreføres. Vitneforbuds- og vitnefritaksreglene er i hovedsak begrunnet i konfidensialitetshensyn, som ikke slår inn i slike situasjoner. Etter riksadvokatens oppfatning bør det ikke gjelde særbegrensninger i bruken av overskuddsinformasjon

knyttet til vedkommendes rolle eller relasjon til den mistenkte i den underliggende kommunikasjonskontrollsaken.

5. Endring i straffeprosessloven § 216 i første ledd i innledningen til tredje punktum og bokstav a)

Straffeprosessloven § 216 i er en spesialregel om taushetsplikt som gjelder i stedet for taushetsplikten etter politiregisterloven § 23. Bestemmelsen omfatter kommunikasjonskontroll, jf. straffeprosessloven §§ 216 a og 216 b, men gjelder tilsvarende for romavlytting, jf. straffeprosessloven § 216 m siste ledd, dataavlesning, jf. straffeprosessloven § 216 o siste ledd og alle typer skjulte tvangsmidler brukt i avvergende øyemed, jf. straffeprosessloven § 222 d siste ledd.

Det følger av forarbeidene til § 216 i at unntakene i bestemmelsens første ledd tredje punktum bokstav a – j bare regulerer adgangen til å bruke opplysninger utad, og at politiet står fritt til å bruke slike opplysninger internt i den polisære virksomheten, dersom dette kan skje uten at opplysningene meddeles utenforstående, jf. Ot.prp. nr. 64 (1998-1999) side 161 – 162 og Bruce/Haugland Skjulte tvangsmidler (2014) side 281. Dette innebærer at taushetsplikten etter bestemmelsen ikke gjelder internt, dvs. overfor andre politiansatte, så lenge informasjonsdelingen skjer med formål å bidra til utføringen av en politioppgave, med unntak for forvaltningsmessige oppgaver, jf. Ot.prp. nr. 64 (1998-1999) side 78.

Departementet foreslår å tilføye *forebygging* i bestemmelsens første ledd tredje punktum bokstav a. Slik en forstår forslaget er dette ment å kodifisere politiets adgang til intern bruk av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll mv. til forebygging av straffbare forhold. Da § 216 i regulerer taushetsplikten utad – og ikke innad i politiet – kan ikke riksadvokaten støtte endringsforslaget. Anses en kodifisering nødvendig, antar en at dette i så fall bør gjøres ved endring av politiregisterloven § 23 og politiregisterforskriften del 3.

Dersom departementets forslag omhandler adgang til ekstern bruk av overskuddsinformasjon til forebygging kan dette stille seg annerledes. Det er likevel et spørsmål om behovet allerede må anses tilfredsstillende dekket ved unntakene i bokstav e *for å forebygge at noen blir straffet* og bokstav f *for å avverge en straffbar handling som kan medføre frihetsstraff*.

Departementet foreslår også en endring av ordlyden i innledningen til bestemmelsens første ledd tredje punktum fra *Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes... til Opplysningene kan likevel brukes til følgende formål....* Riksadvokaten er uenig i endringsforslaget. § 216 i er en taushetspliktbestemmelse, og någjeldende formulering klargjør at påfølgende bokstav a – j er positive unntak fra hovedregelen om taushetsplikt.

6. Forslaget til endringer av kommunikasjonskontrollforskriften § 9 første ledd

Forslaget til nytt første ledd tilsvarer någjeldende § 9 første ledd tredje punktum, som går ut på at opplysninger som gjelder overtredelse av andre straffebud enn dem som kunne gitt selvstendig grunnlag for kontrollen skal tilintetgjøres hvis det har gått mer enn 3 måneder etter at opptaket ble gjort og videre etterforskning ikke er satt i gang. Dagens regel må sees i sammenheng med bestemmelsen for øvrig, som fastsetter at opplysninger uten betydning for straffbare forhold eller som retten etter straffeprosessloven §§ 117 – 120 og § 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om, snarest mulig skal tilintetgjøres.

Etter riksadvokatens syn er det et spørsmål om særbestemmelsen i første ledd tredje punktum om tilintetgjøring (sletting) bør videreføres. Det vises til at skjæringspunktet for sperring/sletting av overskuddsinformasjon for øvrig er rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning, jf. utkastet til politiregisterloven § 50 tredje ledd og politiregisterforskriften § 25-4. Det harmonerer dårlig at opplysninger om annen straffbar virksomhet enn den metodebruken gjelder skal slettes etter 3 måneder dersom etterforskning ikke er iverksatt, mens annen type overskuddsinformasjon, f.eks. opplysninger som åpenbart er uten tilknytning til kommunikasjonskontrollsaken og ikke gjelder straffbare forhold, tidligst skal slettes etter rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning.

Tor-Aksel Busch

Kjerstin A. Kvande
førstestatsadvokat

Vedlegg

Et eksempel er at en enkeltstående KK-samtale som ble benyttet som bevis i retten, kan få et helt annet meningsinnhold når den høres i sammenheng med andre samtaler, enten dette gjelder samtaler mellom de samme samtalepartnere eller samtaler mellom andre personer, hvor det samme forholdet – f.eks. en narkotikatransaksjon – omtales eller diskuteres.

Ad forslag om ny politiregisterforskrift § 25-4, 2. ledd – endelig henleggelsesbeslutning

Hordaland statsadvokatembeter støtter også på dette punktet departementets forslag. Forslaget om *sperring* synes egnet til å styrke tilliten til påtalemyndighetens henleggelsesbeslutning, ved at det legges til rette for at alt bevismaterialet som forelå på avgjørelsestidspunktet senere vil kunne bli gjenstand for en fornyet vurdering.

Ad bruken av de sperrede opplysninger

Departementet synes i høringsuttalelsen (s. 14 og 15) å forutsette at overskuddsinformasjon som har betydning for andre saker skal overføres til andre saker *før* sperring med hjemmel i straffeprosessloven § 216 i, og at bruken av opplysningene *etter* sperring skal være begrenset til hhv "begjæring om gjenåpning" eller til at "etterforskingen gjenopptas", eller "for å ivareta siktedes legitime interesser, herunder erstatningskrav", jf. forskriftens § 25-4 første ledd tredje punktum og andre ledd trede punktum.

Hordaland statsadvokatembeter stiller spørsmål ved om det om dette innebærer en begrensning for politiets mulighet til å benytte sperret informasjon fra den opprinnelige (henlagte) saken, som en del av etterforskning i "den nye" saken". Som eksempel kan nevnes at "uskyldige" KK- samtaler om leie av en leilighet, som innhentes under etterforskning av en mulig menneskehandelssak, som blir henlagt og samtalerne deretter sperret, senere kan få en helt annen betydning dersom de samme personer deretter begår et grovt ran, og det under etterforskning av ranet viser seg at den omtalte leiligheten ble benyttet til forberedelse av ranet.

En begrensning av muligheten til benyttelse av sperret informasjon fra den henlagte menneskehandelssaken, i den etterfølgende ranssaken, vil åpenbart kunne føre til uheldige konsekvenser for politiets mulighet til oppklaring av ranssaken, og vil neppe være i tråd med lovgivers uttalte ønske om å bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet.

Eirik Stolt-Nielsen

Magne Kvanvime Sylta

Gjenpart : Riksadvokaten

Naima El-Ghazi

Fra: Eirik Stolt-Nielsen
Sendt: 16. januar 2018 09:59
Til: 'lovavdelingen@jd.dep.no'
Kopi: Postmottak HPM Riksadvokaten
Emne: 17/5142 -Høring -Behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll -Uttalelse fra Hordaland statsadvokatembeter
Vedlegg: Hordaland statsadvokatembeters høringsuttalelse - Behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll.pdf; Hordaland statsadvokatembeters høringsuttalelse Behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll.dot

Vedlagt følger Hordaland statsadvokatembeters høringsuttalelse.

Med vennlig hilsen

Eirik Stolt-Nielsen
førstestatsadvokat
Den Høyere påtalemyndighet
Hordaland statsadvokatembeter
Telefon: 55 54 80 00
E-post: eirik.stolt-nielsen@statsadvokatene.no

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET
FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

RIKSADVOKATEMBETET	
J.nr:	2017 01375-5
	16 JAN. 2018
Arkiv:	632.4
Saksbeh:	KAK

Riksadvokaten
Postboks 8002 dep.
0030 Oslo

E-post: postmottak@riksadvokaten.no

Deres referanse

Vår referanse
01031/2017-3

Dato
14. januar 2018

Dok.nr.

HØRING – BEHANDLING AV OVERSKUDDSFØRSLAG FRA KOMMUNIKASJONSKONTROLL MV.

Jeg viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat om behandling av overskuddsførlag fra kommunikasjonsskontroll mv.

1. Innledning

Det nasjonale statsadvokatembetet vil i denne høringsuttalelsen knytte noen korte kommentarer til hvor hovedbestemmelsen om sletting bør plasseres. Videre vil forslaget til endring av straffeprosessloven § 216 i også berøres.

Når det gjelder forslaget til ny straffeprosesslov § 216 g er det derimot behov for å si mer. Innholdsmessig fremstår bestemmelsen i forslaget, når den ses i sammenheng med utkastet til ny politiregisterlov § 50 tredje ledd, mer eller mindre lik dagens straffeprosesslov § 216 g bokstav b. Dette er overraskende all den tid Stortinget har vedtatt en viktig endring i dagens bokstav b som ikke har trådt i kraft. Denne endringen ser departementet tilsynelatende bort fra.

2. Plasseringen av hovedbestemmelsen om sletting

Kommunikasjonsskontroll benyttes som en etterforskningsmetode for å innhente opplysninger som skal brukes i straffesak. Opplysningene gjøres til en del av saksdokumentene og utgjør ofte viktige bevis. Som følge av dette, og at sletting av bevis er et unntak i straffesaker, mener embetet at lovreguleringen av sletting av kommunikasjonsskontrollmateriale bør inntas i straffeprosessloven. Sammenhengen med dagens straffeprosesslov § 216 g bokstav b er også så nær at det er naturlig å ha en lovbestemmelse om sletting i straffeprosessloven og ikke dele den i to hvor en del plasseres i politiregisterloven.

GEV001

Det nasjonale statsadvokatembetet

Besøk: Brynsalléen 4

Post: Postboks 8044 Dep, 0030 OSLO

Tel: 23174200 Faks: 23174210

E-post:

3. Forslag om endring av straffeprosesslov § 216 i

Embetet kan ikke se at departementet er bedt om å se på innholdet i straffeprosessloven § 216 i. Uavhengig av dette så mener vi at det ikke er noe behov for å endre bestemmelsen. For øvrig viser embetet til Kripos sin høringsuttalelse på dette punkt som tiltres.

4. Departementets forslag til ny straffeprosesslov § 216 g

4.1 Innledning

Straffeprosessloven § 216 g bokstav b er en bevisforbudsregel knyttet til visse opplysninger som stammer fra kommunikasjonskontroll. Bestemmelsen nevner en del tilfeller hvor denne typen opplysninger uten videre skal slettes, men den inneholder også et unntak fra dette som er formulert slik:

...med mindre vedkommende mistenkes for en straffbar handling som kunne ha gitt selvstendig grunnlag for kontrollen

I lovvedtak 105 (2012-2013) datert 13. juni 2013 er dette unntaket endret og lyder:

...Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for

Stortinget har her vedtatt en markant og viktig endring av bestemmelsen som burde vært gjeldende lov i dag. Justis- og beredskapsdepartementet mener nå gjennom sitt forslag til ny straffeprosesslov § 216 g at lovvedtaket skal reverseres. Ut fra høringsnotatet kan ikke embetet se at departementet er bedt om/gitt mandat til å se nærmere på akkurat denne delen av slettelovgivningen. Anmodningsvedtaket dreier seg ikke om mistankeunntaket og heller ikke andre formuleringer i høringsnotatet trekker i retning av at departementet har anledning til å foreslå det som er reversering av et lovvedtak.

4.2 Bakgrunnen for mistankeunntaket i lovvedtaket

Etter en grundig prosess ble straffeprosessloven § 216 i endret ved ovennevnte lovvedtak ved at det ble åpnet opp for større bruk av det som omtales som "overskuddsinformasjon". Om bakgrunnen for utvidelsen fremgår følgende i Prop. 147 L (2012-2013) på side 80 første spalte:

Hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse tilser at politi og påtalemyndighet i større grad enn i dag må kunne benytte de opplysninger de har tilgjengelige, selv om det er meget inngripende metoder som har avdekket forholdene...

Endringen har kommet til etter en prinsipiell diskusjon om hensynet til personvern contra hensynet til en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse. Lovgiver har på dette punkt talt og fremholdt at hensynet til en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse er avgjørende for å tillate større bruk av "overskuddsinformasjon" innenfor klare rammer i lovverket.

I forlengelsen av endringen, og som en logisk konsekvens av begrunnelsen, ble også mistankeunntaket i straffeprosessloven § 216 g bokstav b endret, jf. nevnte Prop. s. 178 første spalte nest siste avsnitt.

Slik embetet ser det er endringen i straffeprosessloven § 216 g bokstav b fornuftig og godt begrunnet. Når straffeprosessloven § 216 i nå åpner opp for i større grad å bruke overskuddsinformasjon er det ingen grunn til at det skal gjelde begrensninger knyttet til den mistenktes rolle/stilling. Hvorfor skal en advokat som eksempelvis mistenkes for grov økonomisk kriminalitet nyte godt av en særlig bevisforbudsregel som ikke omfatter andre? Antakelig kan det anføres at det er særlig viktig å oppklare saker når det er advokater som er mistenkt og da må så mange bevis på bordet som mulig. Hensynet til fortrolighet i kontakt mellom advokat og klient må i slike situasjoner vike.

5. Departementets forslag

I Prop. 147 L (2012-2013) tilrådte Justis- og beredskapsdepartementet at Kongen skulle skrive under et fremlagt forslag til proposisjon om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon) herunder endring av straffeprosessloven § 216 g bokstav b. Kongen ba deretter Stortinget om å gjøre vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon) i samsvar med forslaget i proposisjonen. Forslaget ble så fulgt opp i tidligere nevnte lovvedtak 105 (2012-2013) som omfattet straffeprosessloven § 216 g bokstav b.

Justis- og beredskapsdepartementet mener nå at det er forhold som tilsier at lovvedtaket bør reverseres. I høringsnotatet pekes det på at en utvidelse av straffeprosessloven § 216 i ikke nødvendigvis gjør en endring av straffeprosessloven § 216 g bokstav b som vedtatt av Stortinget. Departementet har altså snudd i synet på behov for endring av straffeprosessloven § 216 g bokstav b. På s. 19 i høringsnotatet uttales det at departementet ser at det kan være behov for innskjerping i forhold til vedtatt 216 g på dette punkt. Som begrunnelse viser departementet til at Straffeprosessutvalget har foreslått innskjerping og vesentlig styrking av vernet etter straffeprosessloven § 117 til 120 og § 122. Ut over dette gis ingen begrunnelse for hvorfor Stortinget skal gjennomføre noe som i den foreliggende situasjon oppfattes som relativt drastisk, nemlig å reversere en lov som ble vedtatt for noen få år siden og som ikke har trådt i kraft.

Når det gjelder departementets argumentasjon så tillater embetet seg å mene at den er mindre god. Straffeprosessutvalgets forslag til ny bestemmelse kan selvfølgelig ikke sette til side Stortingets lovvedtak. Embetet etterlyser en vesentlig bedre begrunnelse fra departementets side hvis den vedtatte endringen ikke skal tre i kraft, ikke minst fordi Stortinget også må foreta en ny og grundig vurdering av sitt tidligere vedtak.

6. Forslag til ny straffeprosesslov § 216 g

Embetet foreslår at ny straffeprosesslov § 216 g skal utformes slik:

Opplysninger fra kommunikasjonskontroll som ikke er fremlagt som bevis i saken skal sperres når saken er avgjort ved rettskraftig dom eller endelig henleggelsesbeslutning. Opplysninger som åpenbart er uten tilknytning til saken skal slettes på samme tidspunkt. Opplysninger som retten etter reglene i §§ 117 til 120 og 122 ikke vil kunne kreve vedkommendes vitneforklaring om skal slettes så snart som mulig etter at det er fastslått at materialet omfatter slike opplysninger. Dette gjelder likevel ikke dersom vedkommende kan mistenkes for en straffbar handling som opplysningene kan ha betydning for.

Kongen gir nærmere regler om sletting og bruk av sperrede opplysninger fra kommunikasjonskontroll.

Hvis det opprettholdes at lovreguleringen av sletting skal deles mellom to lover må departementet uansett sørge for at innholdet i lovvedtak 105 (2012-2013) § 216 g tredje ledd respekteres fullt ut.

7. Avsluttende kommentar

Det nasjonale statsadvokatembetet har i høringsuttalelse til ny straffeprosesslov foreslått at henvisningen til straffeprosessloven § 122 i straffeprosessloven § 216 g bokstav b tas ut av bestemmelsen. I utgangspunktet mener embetet at også en slik endring burde vært vurdert nå, men som følge av at høringsnotatet ikke legger opp til det kommenteres ikke spørsmålet nærmere.

Geir Evanger
statsadvokat

Politidirektoratet

NCIS Norway

per e-post

Deres referanse:
201704087

Vår referanse:
201701456

Sted, dato
Oslo, 18.12.2017

**HØRINGSSVAR FRA KRIPOS – BEHANDLING AV OVERSKUDDSFRA
KOMMUNIKASJONSKONTROLL MV.**

1. Innledning og avgrensning

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat om behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv., samt e-post fra Politidirektoratet. Kripos er gitt høringsfrist til 18. desember d.å.

Kripos har tidligere, i ulike sammenhenger, gitt innspill til reglene om sletting og behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll. Vårt arbeid med høringen har vist at dette er et område hvor det er krevende å overskue rettslige og ikke minst praktiske konsekvenser av å gjøre endringer i regelverket. Vi anbefaler derfor at man i det videre arbeidet med et endelig lovforslag fortsatt tar seg tid til en særlig grundig vurdering av forslagenes konsekvenser. Vårt hørings svar er søkt avgrenset mot spørsmål som ikke direkte omfattes av høringsnotatet, men vi nevner likevel enkelte tilgrensende problemstillinger vi mener det er hensiktsmessig å få avklart. Høringsnotatet har "behandling av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll mv" som overskrift. De endringer som foreslås angår i vesentlig grad behandling av andre opplysninger enn "overskuddsinformasjon" i begrepet alminnelige betydning. Sentrale deler av forslaget regulerer behandling av opplysninger som har relevans nettopp for det forhold som begrunnet tvangsmiddelbruken. I så henseende synes overskriften noe misvisende.

Kripos har avgitt høringsuttalelse til NOU 2016: 24, via Politidirektoratet. Uttalelsen omfattet blant annet reglene om bevis, bevisforbud og bevisavskjæring. Vi merker oss at departementet ikke har til hensikt å foreslå endringer i bevisforbudsreglene nå. Slik vi forstår høringsnotatet, skal dette utstå til oppfølgingen av NOU 2016: 24. Høringsnotatet omhandler hvordan opplysningene skal behandles etter at det først er tatt stilling til om opplysningene omfattes av bevisforbudsreglene, og etter at det for øvrig er bragt på det rene

Kripos

om opplysningene er brukt som bevis eller ikke. I det følgende drøftes derfor ikke hvilke opplysninger som er eller bør være undergitt bevisforbud og som av den grunn skal slettes.

Gjennom våre tidligere innspill til departementet har vi gitt uttrykk for at unntaket fra hovedregelen om at straffesaksinformasjon ikke skal slettes bør komme direkte til uttrykk gjennom 216 g, og ikke ved endringer i politiregisterloven. Dette fordi det dreier seg om behandling av opplysninger i straffesak. Vi registrerer at departementet nå foreslår en lovteknisk løsning hvor vesentlige deler av § 216 g likevel overføres til politiregisterloven med forskrift, mens resten beholdes i en revidert § 216 g. Vi er fortsatt av den oppfatning at dette ikke er den beste lovtekniske løsningen, men konsentrerer oss i det følgende om den konkrete utformingen av lovforslaget. Dersom regler om sperring og sletting inntas i politiregisterforskriften, er kapittel 25 den mest hensiktsmessige plasseringen, som foreslått av departementet. Dette fordi opplysningene de facto er en del av straffesakens dokumenter. Uavhengig av hvor bestemmelsene plasseres, er det etter Kripos' vurdering nødvendig å foreta enkelte endringer i ordlyden før en eventuell lovendring vedtas.

2. Opplysninger fra kommunikasjonskontroll

Vi registrerer at departementet nå benytter "opplysninger fra kommunikasjonskontroll" som et samlebegrep, jf. forslaget til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd. Det mener vi er en god løsning. I NOU 2016: 24 foreslås "sakens opplysninger" brukt som uttrykk for innsynsrettens gjenstand, i stedet for "sakens dokumenter", som benyttes i gjeldende straffeprosesslov. Vi har i vår høring til NOU 2016: 24 også støttet dette forslaget. Formuleringen "opplysninger fra kommunikasjonskontroll" vil blant annet klargjøre at gjenstanden for sperring/sletting omfatter og er avgrenset til de opplysninger som er innhentet ved kommunikasjonskontrollen.

3. Endring i straffeprosessloven § 216 i første ledd tredje punktum bokstav a)

Kripos har merket seg den foreslåtte endringen i straffeprosessloven § 216 i første ledd, tredje punktum, bokstav a), hvorefter opplysninger fra kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning kan brukes "[...] som ledd i forebyggingen eller etterforskningen av et straffbart forhold [...]". Vi stiller spørsmål ved om den foreslåtte endringen beror på en misforståelse av gjeldende § 216 i. I høringsnotatet punkt 7.3 synes det forutsatt at straffeprosessloven § 216 i regulerer i hvilken grad opplysninger innhentet ved skjulte tvangsmidler kan brukes *utad* (eksternt). Det er riktig forståelse av gjeldende rett. Uhindret av § 216 i kan politiet formidle og bruke opplysningene *internt* i den politisære virksomheten, dersom det kan skje uten at opplysningene meddeles utenforstående¹. Til tross for departementets forståelse i punkt 7.3, uttales i punkt 7.4 at bokstav a "[...]forutsetter at opplysningene skal brukes innenfor politiet til dette formål [etterforskning] og ikke videreformidles". Den foreslåtte utvidelse av bestemmelsen til å omfatte bruk til "forebygging", oppfattes å forutsette en tilsvarende begrensning. Forslaget bygger i så tilfelle på det vi oppfatter som en uriktig forståelse av gjeldende rett.

¹ Se også Bruce/Haugland: *Skjulte tvangsmidler* (2014), side 281.

I høringsnotatet benyttes ordet "internt" om det tilfelle at politiet bruker overskuddsinformasjon fra en sak til etterforskning av et annet straffbart forhold. Fra side 8, siste avsnitt, hitsettes:

Strpl. § 216 i begrenser ikke bruken av opplysningene internt i politiet, jf. Prop. 147 L (2012-2013) kapittel 5.1.5. Det innebærer at overskuddsinformasjon fremkommet ved kommunikasjonskontroll kan benyttes internt til etterforskning av andre straffbare forhold, uavhengig av om disse er av en slik karakter at de kunne begrunnet kontrollen.

I høringsnotatet side 22, annet avsnitt, omtales bruk av overskuddsinformasjon til forebygging:

Departementet foreslår derfor at politiets nåværende adgang til bruk av opplysninger fra kommunikasjonskontroll til forebygging uten å formidle disse til utenforstående synliggjøres gjennom en henvisning i § 216 i bokstav a. Det understrekes at dette ikke er ment å gi politiet større adgang til videreformidling av opplysninger fra kommunikasjonskontroll for forebyggingsformål.

Verken forebyggende virksomhet eller etterforskning foregår "internt" i politiet. Straffeprosessloven § 216 i er en bestemmelse om særskilt taushetsplikt *utad*. Tredje punktum, bokstav a) – i), er unntak fra taushetsplikten i første og annet punktum, og regulerer i hvilken utstrekning opplysningene kan brukes utad². Dersom departementet mener å kodifisere eller endre politiets adgang til å bruke opplysningene internt, kan det ikke gjøres ved å endre unntakene i § 216 i.

Det er også behov for å avklare forholdet mellom § 216 i første ledd, tredje punktum, bokstav a) og samme punktum bokstavene e) og f). Lagt til grunn at forslaget til ny bokstav a) – i henhold til vår lovforståelse – vil gi adgang til ekstern bruk til forebygging og etterforskning, kan Kripos ikke se at det er behov for å beholde hverken bokstav e) eller bokstav f). Politiets mulighet til å handtere de situasjonene som omfattes av bokstavene e) og f) ved ekstern bruk av opplysninger fra kommunikasjonskontroll, antas da å være ivaretatt gjennom å innta forebyggingsalternativet i bokstav a). For øvrig kan gjeldende bokstav f) også i dag forstås å regulere ekstern bruk av slike opplysninger i forebyggende virksomhet³.

Departementet foreslår å også endre § 216 i, første ledd, tredje punktum, fra "Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysningene brukes" til "Opplysningene kan likevel brukes til følgende formål". Vi mener det er unødvendig å endre ordlyden. Gjeldende formulering klargjør at det som følger av bokstav a) – h) er positivt angitte unntak fra hovedregelen om taushetsplikt.

4. Sperring og sletting

I utkastet legges det opp til at politiet blant annet kan bruke overskuddsinformasjon fra en sak til etterforskning av et annet straffbart forhold, samtidig som de samme opplysningene sperres i den opprinnelige saken (det vil si saken opplysningene er innhentet i). Kripos har merknader til bruken av begrepet "sperring".

² Se også Bruce/Haugland: *Skjulte tvangsmidler* (2014), side 285.

³ Jf. Bruce/Haugland: *Skjulte tvangsmidler* (2014) side 296, jf. Ot.prp. nr. 64 (1998-99), side 76.

Sperring er i politiregisterloven § 2 nr. 10 definert som "markering av lagrede opplysninger i den hensikt å begrense den fremtidige behandlingen av disse opplysningene". Det følger av politiregisterforskriften § 15-2 at opplysninger som er sperret, skal holdes adskilt. Det gis noe veiledning om hva som ligger i begrepet "holdes adskilt" i forarbeidene til politiregisterforskriften⁴, hvor det fremkommer at såkalt "logisk adskillelse" fra andre opplysninger er tilstrekkelig. Hva et slikt logisk skille skal innebære utdypes ikke. Kripos legger til grunn at dersom opplysningene ikke lenger er søkbare på ordinær måte og underlegges formålsstyrt tilgangsbegrensning, vil dette oppfylle kravet til logisk adskillelse.

Hva gjelder adgangen til bruk av overskuddsinformasjon fra kommunikasjonskontroll, romavlytting og dataavlesning, har departementet i utkast til ny politiregisterforskrift § 25-4 fjerde ledd åpnet for at slike opplysninger kan "overføres til andre saker" innenfor rammen av straffeprosessloven § 216 i før sperring eller sletting. Departementet har vist til uttalelsene fra Metodekontrollutvalget i NOU 2009: 15 punkt 24.6.2 som begrunnelse for å stille et krav om sakstilknytning.

Kripos mener kravet uttrykker en for snever adgang til å bruke overskuddsinformasjon. Gjeldende § 216 i åpner for lagring og bruk av opplysninger til visse *formål*, men oppstiller ingen krav om sakstilknytning. Fra Rt. 2014 side 1105 ("Acta") pkt. 37 hitsettes følgende:

[...]Bestemmelsene om sletting kan derfor ikke lenger tas helt på ordet. De må suppleres med § 216i, som *forutsetningsvis* gir hjemmel for fortsatt lagring av materiale innhentet ved kommunikasjonskontroll, i den utstrekning dette skjer med sikte på senere bruk av materialet innenfor rammen av § 216i, jf. til sammenligning Rt. 1991 side 1018.

Metodekontrollutvalgets uttalelser om overføring av opplysninger til annen sak⁵, er utelukkende knyttet til bruk av overskuddsinformasjon til formålet *etterforskning av andre saker*, der det er naturlig å benytte begrepet "sak". Hva gjelder bruk av overskuddsinformasjon til andre formål etter § 216 i, er det for flere situasjoner ikke naturlig å benytte dette begrepet. For å klargjøre at deler av de formål som omfattes av § 216 i ikke er naturlig å karakterisere som "saker" foreslås følgende utforming av politiregisterforskriftens § 25-4 fjerde ledd:

Før sperring eller sletting etter første til tredje ledd finner sted kan opplysninger fra kommunikasjonskontroll overføres og brukes til andre formål innenfor rammen av straffeprosessloven § 216i [...].

Både i forslaget til politiregisterloven § 50 nytt tredje ledd og i politiregisterforskriften ny § 25-4 første ledd brukes formuleringen "fremlagt som bevis i saken". For å klargjøre at unntaket gjelder alle opplysninger som er brukt i saken, både under etterforskningen og iretteføringen, foreslås ordlyden endret til "brukt i saken". I praksis vil opplysninger fra kommunikasjonskontroll bli brukt og inngå i flere av straffesakens dokumenter, for eksempel i avhørsrapporter, politirapporter påtegningsdokumenter, rettsbøker mv. Det vil i disse tilfellene etter vår vurdering ikke fremstå naturlig å karakterisere slik bruk av opplysningene som "fremlagt som bevis i saken", jf departementets forslag. Samtidig er det klart at slike saksdokumenter ikke

⁴ PRE-2013-09-20-1097 Politiregisterforskriften punkt 5.4.4.3.

⁵ NOU 2009: 15, punkt 24.6.2, siste avsnitt.

skal sperres eller slettes, men blir å oppbevare sammen med sakens øvrige dokumenter, jf politiregisterforskriften § 25-3.

Kripos støtter forslaget om en endelig frist for sletting av sperrede opplysninger. I høringsforslaget er fristen angitt til fem år etter siktedes død. En slik frist reiser imidlertid flere spørsmål som bør underlegges en grundig vurdering i det videre arbeidet.

Et spørsmål er hvordan sletteplikten skal praktiseres der man har saker med flere mistenkte/siktede/domfelte. Det kan eksempelvis ikke være slik at en domfelts død skal utløse sletting dersom øvrige mistenkte/siktede/domfelte fremdeles er i live. Her må eventuelt dødstidspunktet for lengstlevende etter vår vurdering være utgangspunktet for fristberegningen.

Et annet spørsmål er hvordan sletteplikten skal praktiseres der en sak henlegges på personnivå men fortsatt er uopklart på saksnivå. Det kan eksempelvis være slik at en mistenkt/siktet får sin sak henlagt på bevisets stilling, for så å avgå ved døden lenge før saken som sådan er oppklart. Etter vår vurdering må det ikke vedtas en bestemmelse som medfører at opplysninger slettes før saken er oppklart eller på annen måte avgjort på saksnivå (for eksempel ved foreldelse).

Forut for en endelig frist foreslår departementet imidlertid at det likevel skal gjennomføres sletting av sperrede opplysninger når formålene som begrunnet sperringen ikke lenger er aktuelle. Ordlyden synes å forutsette at politiet må foreta en fortløpende vurdering av muligheten for gjenopptakelse/gjenåpning og aktualiteten av siktedes legitime interesser. For Kripos fremstår en slik skjønnspreget regel som praktisk svært vanskelig handterbar og potensielt meget ressurskrevende for politiet. I den grad det forventes en løpende og aktiv vurdering fra politiet på dette området ut over de klare skjæringspunktene foreldelse og død, bør det klart fremgå av lovens forarbeider hvordan dette praktisk skal håndteres og hvilken ressursbruk man forventer fra politiet i så henseende.

5. Endringer i kommunikasjonskontrollforskriften

Hensett til sammenhengen i regelverket foreslår Kripos at også alternativet "sperring" fremgår av kommunikasjonskontrollforskriften § 7 første ledd nr 9. Vi kan ikke se gode grunner for at det kun er opplysninger om sletting av materialet, og ikke sperring, som skal fremgå av protokollen. Vi foreslår derfor følgende ordlyd:

9) sperring og sletting, jf. politiregisterforskriften § 25-4

Videre foreslår vi at formuleringen "[...]data, opptak eller gjengivelser [...]" i forslaget til ny kommunikasjonskontrollforskrift § 9 første ledd og andre ledd endres til "[...]opplysninger fra kommunikasjonskontroll [...]", samt at begrepet "tilintetgjøres" og "tilintetgjort" i første og andre ledd skiftets ut med begrepet "slettet". Kripos kan ikke se gode grunner til at kommunikasjonskontrollforskriften skal bruke andre formuleringer/begreper enn det øvrige regelverket.

6. Behandling av opplysninger innhentet som ledd i internasjonal rettslig bistand

Et spørsmål som ikke er omhandlet i høringsnotatet, men som har stor praktisk betydning for Kripos, er hvordan vi skal behandle opplysninger innhentet gjennom bistand til utenlandske myndigheter i medhold av utleveringsloven § 24, ved bruk av kommunikasjonskontroll, romavlytting og/eller dataavlesning. Slik bistand skal "utføres overensstemmende med norsk lov", jf. domstolloven § 46 tredje ledd. Lovens ordlyd taler for at norske sletteregler kommer til anvendelse på de innhentede opplysningene.

Gitt at sletting etter norsk rett må finne sted *før* de innhentede opplysningene overføres anmodende stat, kommer det i konflikt med forutsetningen om at opplysninger fra kommunikasjonskontroll av personer som befinner seg i Norge som hovedregel skal overføres *umiddelbart* til anmodende stat, jf. forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker § 23 første ledd. Sistnevnte regel umuliggjør sletting før overføring. Unntaket fra direkte overføring i § 23 annet ledd kan vanskelig ses anvendt til ivaretagelse av sletteforpliktelser etter norsk rett.

For Kripos fremstår det ikke uproblematisk at ansvaret for sletting av opplysninger innhentet som ledd i en utenlandsk etterforskning skal ligge hos norske myndigheter. Dersom anmodende stat har andre sletteregler enn Norge, vil sletting etter norsk rett kunne medføre tilintetgjøring av lovlig innhentede opplysninger som ville vært tillatt brukt i anmodende stat. Det antas at en slik praksis vil kunne vanskeliggjøre norske myndigheters samarbeid med utenlandske myndigheter. Kripos imøteser derfor en avklaring av rekkevidden til domstolloven § 46 tredje ledd i forhold til spørsmålet om sletting av opplysninger innhentet som ledd i bistand til utenlandsk myndighet ved bruk av kommunikasjonskontroll, romavlytting og/eller dataavlesning.

Med hilsen

Ketil Haukaas

Saksbehandler:

Padv Anne Cecilie Dessarud

Tlf.: 23208960

Gjenpart:

Riksadvokaten

Det nasjonale statsadvokatembetet